

บทที่ 8

เศรษฐศาสตร์ในชีวิตประจำวันและแนวทางการใช้หลักธรรม

แก้ปัญหาเศรษฐกิจในชีวิตประจำวัน

8.1 บทนำ

ทุกคนในสังคมไม่ว่าจะศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์มานานหรือน้อยเพียงไร วิชาเศรษฐศาสตร์ล้วนแล้วแต่ให้ประโยชน์ทั้งนั้น เนื่องจากชีวิตประจำวันของมนุษย์เราแต่ละคนเริ่มต้นและจบลงด้วยปัญหาเศรษฐกิจหรือเศรษฐศาสตร์ทั้งสิ้น เช่น เมื่อทุกคนตื่นขึ้นมาตอนเช้า สิ่งแรกที่จะคิดถึงก็คือเช้านี้จะมีอะไรจะรับประทานอะไร จะเดินทางไปทำงานอย่างไรโดยรถอะไร จะไปโดยรถส่วนตัว หรือรถโดยสาร ซึ่งเป็นเรื่องของความคิดและประมาณการใช้จ่าย ทั้งนี้การประมาณการใช้จ่ายนั้นจะต้องคิดว่าอย่างไรจะคุ้มที่สุด เหมาะสมมากที่สุด หรือเกิดประโยชน์สูงสุดพร้อมกันนี้ก็ต้องนึกถึงอนาคตของตนเอง โดยทุกคนนอกจากจะมีการใช้จ่ายทุกวันแล้วจำเป็นต้องมีการเก็บออมไว้ด้วย ซึ่งเป็นการใช้ประโยชน์ของวิชาเศรษฐศาสตร์ที่ได้ศึกษามานั่นเอง ในบทนี้เราจะศึกษาถึงเศรษฐศาสตร์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน แนวทางการปฏิบัติตามหลักเศรษฐศาสตร์ ประโยชน์ของวิชาเศรษฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันและแนวทางการประยุกต์หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาเพื่อแก้ปัญหาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของมนุษย์

8.2 เศรษฐศาสตร์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของมนุษย์

มนุษย์มีความสัมพันธ์กับเศรษฐกิจอย่างใกล้ชิด จะเห็นได้จากชีวิตประจำวันของมนุษย์ทุกเพศ ทุกวัย เริ่มตั้งแต่ตื่นนอนตอนเช้าแต่งตัวออกจากบ้านไปทำงาน ปัญหาเริ่มจากการเดินทาง แล้วก็เรื่องอาหาร การตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องอาหาร ซึ่งทั้งเรื่องของความพอใจ และงบประมาณ รวมทั้งประโยชน์ที่จะต้องพิจารณาร่วมด้วย เพื่อให้ได้รับความพอใจสูงสุดภายในวงเงิน หรือรายได้ที่มีอยู่อย่างจำกัด ถ้าหัวหน้าครอบครัวสามารถทำงานหารายได้มาสู่ครอบครัวได้มาก และสม่ำเสมอไม่มีหนี้สิน และมีเงินเหลือเก็บสะสมอีก คนในครอบครัวจะมีการกินคืออยู่ดีเสียว่าครอบครัวมีภาวะเศรษฐกิจดี¹ ดังนั้น ภาวะเศรษฐกิจของครอบครัวจะดีนั้นหัวหน้าครอบครัวต้องสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในครอบครัวและทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว เพื่อสามารถตอบสนองความต้องการ

¹ ทับทิม วงศ์ประยูรและคณะ, มนุษย์กับเศรษฐกิจ, พิมพ์ครั้งที่ 5, หน้า 12

ของครอบครัวว่าได้ โดยทั้งนี้จำเป็นต้องอาศัยเทคนิคทางเศรษฐศาสตร์เข้ามาช่วยเพราะเศรษฐศาสตร์เป็นวิชาที่ว่าด้วยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประสิทธิภาพและประโยชน์สูงสุด เพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ซึ่งโดยทั่วไปไม่มีไม่สิ้นสุดส่งผลให้เกิดการกินคืออยู่ที่ของมนุษย์ในสังคม

การดำรงชีวิตของแต่ละครอบครัวนั้นไม่ว่าครอบครัวใดจะมีรายได้มากน้อยต่างกันเพียงไรก็ตาม ทุกครอบครัวย่อมจะต้องมีการใช้จ่ายเงินที่หามาได้ไปในการซื้อสินค้าและบริการมาเพื่อบริโภค และจากนั้นก็นำรายได้ที่เหลือจากการซื้อสินค้าและบริการมาเก็บออมไว้ พร้อมทั้งนำรายได้ที่เก็บออมไว้ไปลงทุนเพื่อหากำไรอีกต่อหนึ่ง นั่นหมายความว่าเมื่อแต่ละคนหารายได้มาแล้วต้องแบ่งรายได้นั้นออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภค ส่วนที่สองเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการออม

การบริโภคขึ้นอยู่กับจำนวนรายได้สุทธิส่วนบุคคลหรือรายได้ที่สามารถจับจ่ายใช้สอยได้ แต่ความสัมพันธ์ดังกล่าวอาจแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับพฤติกรรมการบริโภคของครอบครัวแต่ละครอบครัว ในที่นี้จะยกตัวอย่างครอบครัว 2 ครอบครัวที่มีความแตกต่างกันมากคือ ครอบครัวที่ 1 เป็นครอบครัวที่หัวหน้าครอบครัวมีการใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยได้มั่งคั่งเท่าไร ก็ใช้ไปหมดโดยไม่คำนึงถึงอนาคต ส่งผลให้สมาชิกในครอบครัวประสบปัญหา ซึ่งต่างจากครอบครัวที่ 2 หัวหน้าครอบครัวเป็นนักวางแผนมีการวางแผนทั้งในปัจจุบันจนถึงอนาคต เช่น ออมเงินไว้ใช้ในยามที่จำเป็นและใช้ในยามขาดแคลน

จากกรณีทั้ง 2 ครอบครัว น่าจะอธิบายได้ว่าการดำเนินชีวิตในปัจจุบันนั้นถ้าไม่ต้องการให้ตนเองหรือครอบครัวเดือดร้อนต้องมีการวางแผนในเรื่องการหารายได้ และการใช้จ่ายรายได้ที่หามาได้ต้องมีการวางแผนให้รัดกุมและรอบคอบ โดยอาศัยการศึกษาทางเศรษฐศาสตร์เข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น ทฤษฎีการบริโภคของจอห์น เมอร์คเคนส์ ที่ว่า $Y=C+I+G(S)$ คือ

Y	=	รายได้ Income
C	=	การบริโภค Consumption
I	=	การลงทุน Investment
G	=	ภาษีจ่ายแก่รัฐบาล Government Tax
S	=	การออม Saving

เราต้องวิเคราะห์ก่อนว่า รายได้จะมาจากทางไหนบ้าง รายได้ประจำหรือรายได้พิเศษ การบริโภคจะใช้จ่ายในเรื่องอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ จัดการกันอย่างไร โดยต้องมีเงินเหลือออมและถ้ามีเงินออมมากๆ ก็นำไปลงทุนเพื่อเพิ่มปริมาณเงินในท้องตลาด จากนั้นต้องจ่ายภาษีแก่รัฐบาลเพื่อรัฐบาลจะได้นำเงินจากการเก็บภาษีไปพัฒนาประเทศต่อไป

การตัดสินใจเป็นสิ่งสำคัญของมนุษย์ในสภาพเศรษฐกิจปัจจุบันมาก ส่งผลถึงการใช้จ่ายออกไปในทางที่เหมาะสมหรือไม่ เช่น เราตื่นขึ้นมากตอนเช้าสิ่งแรกที่จะต้องกระทำคือล้างหน้าแปรงฟัน ทำความสะอาดร่างกาย รับประทานอาหารเช้า แต่งตัวเดินทางไปทำงาน ต้องคำนึงถึงความคุ้มค่าทั้งสิ้น การล้างหน้าแปรงฟัน ทำความสะอาดร่างกายจะต้องใช้น้ำอย่างไรถึงจะประหยัดที่สุด การรับประทานอาหารเช้าจะรับประทานอะไรดี ระหว่างกาแฟหรืออาหารเช้าการเดินทางไปทำงานจะใช้รถส่วนตัวหรือรถประจำทางแล้วต้องเตรียมเงินใช้จ่ายในแต่ละวันเท่าไร เป็นเรื่องของความคิดและประมาณการค่าใช้จ่ายทั้งสิ้น สิ่งที่สำคัญไม่ได้ว่าแต่ละวันจะใช้จ่ายอะไรบ้าง ถ้าไม่คิดคำนวณไว้ก่อนย่อมก่อให้เกิดปัญหาการเงินตามมา

8.3 แนวทางการปฏิบัติตามหลักเศรษฐศาสตร์ในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจ

สังคมมนุษย์เกิดขึ้นมาในโลกนี้เมื่อหลายล้านปีมาแล้ว ชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ในยุคนี้ยังมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นไม่มากนัก การติดต่อมักเกิดขึ้นเฉพาะกับคนในครอบครัวเท่านั้น ส่งผลให้ สังคมมนุษย์ในระบุนั้นเป็นสังคมแบบแคบๆ กิจกรรมในการดำรงชีวิตประจำวันแต่ละวัน มักเป็นกิจกรรมในเรื่องการหาอาหาร การล่าสัตว์ การจับปลา ของหัวหน้าครอบครัวเพื่อเลี้ยงตนเองและคนในครอบครัว ส่วนสตรีก็จะทำงานเล็กๆ น้อยๆ ในบ้าน เป็นต้น ความจำเป็นในการที่จะติดต่อคบค้าสมาคมกับบุคคลอื่นๆ จึงยังไม่ขยวงกว้างมากนัก ประกอบกับในสมัยนั้นประชากรในสังคมยังมีน้อย และความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรต่างๆ ยังมีมาก จึงไม่ค่อยเกิดปัญหาในการแข่งขันกันมากนัก ต่อมามนุษย์มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น สังคมมนุษย์ขยายมากยิ่งขึ้น ทรัพยากรต่างๆ หายากขึ้น แต่มนุษย์ทุกคนย่อมต้องการให้ตนเองอยู่รอด มนุษย์ในสังคมจึงจำเป็นต้องออกเดินทางเพื่อหาแสวงหา ทรัพยากรมาเลี้ยงตนเองและคนในครอบครัว บางครั้งต้องเดินทางไปไกลมากทำให้ไม่สะดวกที่จะไปและกลับมายังถิ่นที่อยู่ของตน จึงเกิดการอพยพย้ายถิ่นที่อยู่ไปเรื่อยๆ ทำให้สังคมมนุษย์ค่อยๆ ขยายขนาดใหญ่ขึ้น ทั้งนี้ความต้องการของมนุษย์ส่วนใหญ่ต้องการในปีจจัย 4 คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค เมื่อสังคมมนุษย์ขยายวงใหญ่ขึ้น คนในสังคมมีจำนวนมากขึ้นก็เกิดมีปัญหาและความยุ่งยากติดตามมาเช่น เกิดการแข่งขัน การแข่งขันอาหาร การแข่งขันทรัพยากร และสิ่งจำเป็นอื่นๆ พร้อมกันนี้ความต้องการอาหาร และสิ่งจำเป็นอื่นๆ เพื่อการดำรงชีวิตประจำวันก็เพิ่มขึ้นเป็นเงาตามตัวแต่สิ่งที่จะมาสนองความต้องการเหล่านี้ค่อยๆ หายากโดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ หรือทรัพยากรธรรมชาติเป็นสิ่งที่เมื่อใช้ไปแล้วมีแต่หมดไป พร้อมกันนี้มนุษย์ยังต้องการสิ่งอื่นนอกจากปีจจัย 4 เพื่อมาอำนวยความสะดวกให้แก่มนุษย์มากยิ่งขึ้นที่เราเรียกว่าเป็นสินค้าฟุ่มเฟือย นั่นเอง ทำอย่างไรจึงจะช่วยให้การจัดสรรทรัพยากรนั้นมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์แก่มนุษย์ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และตกแก่ผู้ที่เหมาะสมที่สุด มนุษย์จึงต้องหาวิธีการที่จะนำทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดมาใช้ในการผลิตสินค้าให้เกิด

ประโยชน์มากที่สุดจึงคิดเป็นปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจขึ้นมาว่าปัญหาจะผลิตอะไร ผลิตเพื่อใคร และผลิตอย่างไร เป็นจำนวนเท่าไรจึงจะเพียงพอกับความต้องการของสังคม เมื่อทรัพยากรมีจำนวนจำกัดมนุษย์จึงจำเป็นต้องมีการวางแผนอย่างเป็นระบบ

ดังนั้นแนวทางการปฏิบัติตามหลักเศรษฐศาสตร์ในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจ คือ²

1. ปัญหาการผลิตอะไร (What) ต้องมีการสำรวจความต้องการของสินค้าและบริการในท้องตลาดว่าต้องการสินค้าและบริการประเภทใดปริมาณเท่าไร ถ้าเป็นสินค้าใหม่ต้องวิเคราะห์ดูว่ามีโอกาสขายได้หรือไม่

2. ปัญหาการผลิตอย่างไร (How) ผู้ประกอบการต้องคำนึงถึงว่าจะผลิตด้วยมือ หรือผลิตด้วยเครื่องจักร ถ้าผลิตด้วยมือจะผลิตได้ช้าแต่ประหยัด ราคาแพง แต่ถ้าผลิตด้วยเครื่องจักรจะผลิตได้เร็ว ผลิตได้จำนวนมากและมีแบบอย่างเดียวกัน แต่เครื่องจักรมีราคาแพงมากถ้าเทียบกับกำลังคน แต่ถ้าคำนึงถึงระยะยาวจะคุ้มทุนได้เร็ว ซึ่งเป็นเรื่องที่ผู้ผลิตจะต้องพิจารณาหาจุดคุ้มทุน ประสิทธิภาพและสิทธิประโยชน์ที่ได้รับเป็นสำคัญ

3. ปัญหาการผลิตเพื่อใคร (For Whom) ปัจจุบันการผลิตสินค้าต้องตอบสนองวัยต่างๆกัน ดังนี้

- วัยเด็ก สินค้าสำหรับวัยเด็กมีมากมาย ทั้งอาหาร เครื่องนุ่งห่ม เครื่องนอน ยารักษาโรคและยาบำรุง

- วัยรุ่น สินค้าสำหรับวัยรุ่น ได้แก่ สินค้าประเภท เสื้อผ้าตามแฟชั่นต่างๆ อาหาร อาหารเสริม ยาบำรุงกำลัง และยารักษาโรค

- วัยทำงาน สินค้าสำหรับวัยทำงานก็จะมีอาหาร การสังสรรค์ งานแต่งงาน เครื่องนุ่งห่ม เครื่องเรือนสำหรับการตั้งครอบครัวใหม่ ที่อยู่อาศัยก็ต้องขนขวายตั้งแต่บ้านเช่า ทาวน์เฮ้าส์ บ้านเดี่ยว คอนโด ยารักษาโรค และยาบำรุงร่างกาย

- วัยเกษียณ สินค้าของวัยนี้ถ้าเทียบกับทุกวัยจะน้อยกว่า แต่ก็ขาดเสียไม่ได้ก็คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม เท่าที่จำเป็น ที่อยู่อาศัยก็มีมาก่อน วัยนี้ส่วนที่เพิ่มเข้ามาก็คือยารักษาโรคและยาบำรุง

สรุปแล้วจะผลิตเพื่อใครดูตามวัย และตลาดของผู้บริโภคนั้นๆ เป็นหลัก

ปัญหาจะผลิตเมื่อไร (When) สินค้าบางตัวสำรวจตลาด วิเคราะห์ตลาดแล้วคิดว่ามีโอกาขายได้ในตลาด มีกำไรจะผลิตทันที สินค้าบางอย่างอาจต้องรอเวลา แต่ถ้ารอเวลาบางทีก็ทำให้เสียโอกาส

² อ้างอิงจาก หน้า 59-61.

8.4 ประโยชน์ของวิชาเศรษฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน

1. สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน คือ ช่วยให้เข้าใจปัญหาเศรษฐกิจในชีวิตประจำวันที่คุณประสบอยู่ และสามารถตัดสินใจแก้ปัญหาเหล่านั้นได้อย่างถูกต้องและมีเหตุผลคือ

- จะใช้เงินที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างไรจึงเกิดประโยชน์
- แม่บ้านจะจับจ่ายใช้สอยอย่างไรจึงทำให้สมาชิกในครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่ดี
- จะบริหารรายได้อย่างไรจึงจะมีรายได้ให้เพียงพอกับการใช้จ่ายในครอบครัว

2. รู้จักการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่ในครัวเรือน คือ ช่วยให้เรารู้จักใช้ทรัพยากรที่อยู่ในครัวเรือนของเรา รู้จักใช้ทรัพย์สินที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เหมาะสมกับประโยชน์สูงสุดแก่ครัวเรือน และการรู้จักใช้เวลาของสมาชิกที่อยู่ในครอบครัว เช่น รู้จักช่วยทำงานบ้าน รู้จักทำอุตสาหกรรมในครัวเรือน รู้จักใช้เวลาให้เป็นประโยชน์

3. รู้จักเลือกที่จะประกอบอาชีพ คือ รู้จักเลือกอาชีพตามความรู้ความสามารถที่จะให้ผลตอบแทนสูง เช่น การรู้จักการใช้ที่ดินของเกษตรกรว่าจะใช้ประโยชน์อย่างไรจึงจะมีรายได้ดี ผู้มีเงินเก็บออมไว้ควรตัดสินใจว่าจะเก็บเงินนั้นไว้ต่อไปหรือควรจะนำเงินนั้นไปให้กู้ยืมหรือนำไปลงทุนเพื่อเพิ่มผลผลิต

4. รู้จักใช้จ่ายเพื่อการบริโภคอย่างเหมาะสม เนื่องจากรายได้ที่มีอยู่จำกัดแต่ความต้องการของมนุษย์มีไม่จำกัด ดังนั้น ควรรู้จักตัดสินใจอย่างฉลาดในการเลือกซื้อสินค้า และบริการที่สามารถตอบสนองความต้องการของตนเองและครัวเรือนได้อย่างถูกต้อง ตามปริมาณเงินที่ตนมีอยู่ และสามารถเก็บออมเงินที่เหลือไว้เพื่อใช้ประโยชน์ของภพต่อไปได้ด้วย

5. ช่วยพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้เจริญก้าวหน้า เมื่อสมาชิกในครัวเรือนต่าง ๆ รู้จักในเรื่องการใช้รายได้ที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ และสามารถมีรายได้เหลือเก็บออมจนกระทั่งนำไปสร้างประโยชน์ให้ภพแล้วส่งผลให้ทุกครัวเรือนมีฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้น ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้การที่เราได้ศึกษาวirtschaftศาสตร์เราสามารถนำความรู้เหล่านั้นมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อส่งเสริมและพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในสังคมคือ³

³ อนุรี แก้วแก้วน้อย, ผศ. และคณะ, การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม (กรุงเทพฯ: บริษัทที่ปรึกษาพีแอลอีดีคอนซัลตัน จำกัด, 2548), หน้า 74.

1. มีความรู้และตระหนักถึงความสำคัญของระบบนิเวศ ไม่ว่าจะทำอะไรพึงระลึกว่าไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
2. มีการดำรงชีวิตแบบเรียบง่าย ประหยัด นอกจากจะเป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจส่วนตน ยังช่วยประหยัดพลังงาน ทรัพยากรของชาติอีกด้วย
3. นำของที่ใช้แล้วกลับมาใช้อีกเป็นวิธีการช่วยประหยัดทั้งในส่วนตัวและส่วนรวมเช่นกัน
4. ไม่ซื้อการโฆษณาเกินจำเป็นเกินไปเพราะอาจจูงใจให้ซื้อสินค้าที่ไม่จำเป็นเป็นการเพิ่มค่าใช้จ่ายเพิ่มการใช้ทรัพยากรพลังงานโดยใช่เหตุ
5. ดูแลความสะอาดความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม เป็นการปรับปรุงคุณภาพของสิ่งแวดล้อม เช่น การปลูกต้นไม้ในบ้านเรือน
6. การมีขนาดครอบครัวที่เหมาะสม ก็เป็นการช่วยควบคุมสภาพของสังคมและประหยัดทรัพยากรได้อีกด้วย

จากประโยชน์ที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าเศรษฐศาสตร์มีประโยชน์แก่สมาชิกทุกคนในสังคม ถึงแม้ว่าแต่ละคนจะเรียนเศรษฐศาสตร์มามากหรือน้อยต่างกัน แต่ที่สุดแล้วย่อมทำให้ทุกคนรู้จักการใช้ทรัพยากรที่ตนเองมีอยู่ในครัวเรือนให้เกิดประโยชน์ ก่อให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดี และส่งผลให้ประเทศพัฒนาเจริญก้าวหน้าต่อไปได้

8.5 แนวทางการใช้หลักธรรมแก้ปัญหเศรษฐกิจในชีวิตประจำวัน

- หลักและวิธีการแก้ปัญหความยากจนตามหลักพระพุทธศาสนา คือ อริยสัจ 4 ซึ่งประกอบไปด้วย⁴
1. ต้องรู้จักความยากจน (ทุกข์) เช่น ความยากจนคืออะไร
 2. ต้องรู้จักสาเหตุของความยากจน (ทุกขสมุทัย) ว่ามีสาเหตุมาจากสิ่งใด อะไรคือต้นเหตุ
 3. ต้องรู้จักการขจัดสาเหตุของความยากจน (ทุกขนิโรธ) เช่น เมื่อรู้ว่าความยากจนมีสาเหตุมาจากสิ่งใดต้องหาทางขจัดให้หมดไป
 4. ต้องพยายามเข้าไปให้ถึงต้นตอแห่งความยากจน (ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา) เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการ จะต้องปฏิบัติให้ถึงซึ่งความสิ้นสุดของความยากจนให้ได้ หมายถึงการลงมือปฏิบัติเพื่อจัดการแก้ไขปัญหให้หมดไป

⁴ พิชัย ผักทอง, คร., เอกสารประกอบการสอนรายวิชานุญย์กับสังคม, (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, 2547), หน้า 138-139.

การแก้ปัญหาความยากจนตามแนวพุทธวิธี เป็นกระบวนการแก้ปัญหาแบบถอนรากถอนโคน คือรู้ปัญหา รู้สาเหตุของปัญหา รู้การแก้ปัญหา และรู้การดำเนินการในการแก้ปัญหาตามขั้นตอน ความยากจนจึงเปรียบเสมือนทุกข์ สาเหตุแห่งความยากจนเปรียบเสมือนสมุทัย การขจัดความยากจนเปรียบเสมือนนิโรธและการลงมือปฏิบัติ ตามสิ่งที่ค้นพบหนทางแก้ปัญหาความยากจนเปรียบเสมือนมรรค

นอกจากนี้ยังมีข้อปฏิบัติสำคัญที่จะทำให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ทำให้มีทรัพย์สินเงินทอง พึ่งตนเองได้ เรียกว่า ธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ปัจจุบัน หรือ ธรรมที่เป็นไปเพื่อ ติฎฐธัมมิกัตถะประโยชน์ หรือ “ธรรมที่เป็นหัวใจเศรษฐกิจ” มี 4 ประการดังนี้⁵

1. อุฏฐานสัมปทา ถึงพร้อมด้วยความขยันหมั่นเพียร คือ ใช้ความรู้ความสามารถในการทำงาน ทำงานด้วยความขยันหมั่นเพียร สุจริต ฝึกฝนให้เกิดทักษะและความเชี่ยวชาญ ส่งผลให้การทำงานประสบผลสำเร็จได้

2. อรัญญสัมปทา ถึงพร้อมด้วยการรักษา คือ สามารถเก็บรักษาทรัพย์ที่ตนเองหามาได้ด้วย ความขยันหมั่นเพียรไม่ให้สูญหายหรือหมดไปโดยเปล่าประโยชน์

3. กัลยาณมิตรตตาคบหาคนดีเป็นมิตร คือ รู้จักคบหาบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ นำเคารพ นับถือ ซึ่งบุคคลดังกล่าวสามารถให้คำแนะนำ บริษัษเกี่ยวกับการทำงานของเรา ไม่คบหากับบุคคลที่ชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสียทั้งเสื่อมเสียหน้าที่การงานและทรัพย์สิน

4. สมชีวิตาเลียงชีวิตแต่พอดี คือ สามารถวางแผนหารายได้ และการใช้จ่ายอย่างรอบคอบไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนในอนาคต

เพื่อให้เข้าใจในหลักธรรม “หัวใจเศรษฐกิจ” ดังกล่าวข้างต้น จึงขอให้สั้นเรียกว่า “จุดคำ” ได้แก่ **อุ-อ-อะ-สะ** ประกอบไปด้วย⁶

การเพิ่ม หมายถึง การเพิ่มความขยันหมั่นเพียร (อุ)

การลด หมายถึง การลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น (อ)

การงด หมายถึง การงดคบเพื่อนชั่ว (สะ)

การปรับ หมายถึง การปรับชีวิตตัวเองให้เหมาะสมกับรายได้ (สะ)

การที่บุคคลประสบความสำเร็จในชีวิตได้ จะต้องลงมือปฏิบัติตามหลักธรรมทั้ง 4 ประการอย่างแท้จริง สิ่งที่สำคัญที่สุดคือความคิดที่เป็นบวกคิดในทางที่เป็นไปได้เสมอ

⁵ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **ธรรมญูญชีวิต**, พิมพ์ครั้งที่ 7, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา, 2541), หน้า 138.

⁶ พระมหาสนอง ปญฺโญ ปภทฺธี, **เอกสารประกอบการสอนรายวิชามุขยกับสังคม**, หน้า 12.

8.6 รูปท่ายบท

การดำรงชีวิตของแต่ละครอบครัวนั้นไม่ว่าครอบครัวใดจะมีรายได้มากน้อยเมื่อหารายได้มาแล้วต้องแบ่งรายได้นั้นออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภค ส่วนที่สองเป็นค่าใช้จ่ายเพื่อการออมและการใช้จ่ายรายได้ที่หาไม่ได้ โดยต้องมีการวางแผนให้รัดกุมเพราะมันส่งผลถึงประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดตามหลักของเศรษฐศาสตร์ โดยทั้งนี้ต้องอาศัยทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้องคือ ทฤษฎีการบริโภคของจอห์น ฌนาร์คเคนส์ ที่ว่า $Y = C + G(S)$ คือต้องมีการวิเคราะห์ว่า รายได้จะมาจากทางไหนบ้าง ใช้ในการบริโภคอย่างไร และต้องมีเงินเหลือเก็บ พร้อมกันนี้ต้องภาษีจ่ายแก่รัฐบาล แนวทางการปฏิบัติตามหลักเศรษฐศาสตร์ ปัญหาการผลิตอะไร ต้องมีการสำรวจความต้องการของตลาด ปัญหาการผลิตอย่างไร ผู้ประกอบการต้องคำนึงถึงว่าจะผลิตด้วยมือหรือผลิตด้วยเครื่องจักร ต้องพิจารณาหาจุดคุ้มทุน ปัญหาการผลิตเพื่อใคร จุดลักษณะตลาดของผู้บริโภค ปัญหาจะผลิตเมื่อไร วิเคราะห์ว่ามีโอกาสขายได้ในตลาดหรือไม่ วิชาเศรษฐศาสตร์มีประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ช่วยให้เข้าใจว่าจะใช้เงินที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างไรจึงจะเกิดประโยชน์ รู้จักการใช้ทรัพยากรที่อยู่ในครอบครัวให้เป็นประโยชน์ รู้จักเลือกอาชีพ รู้จักใช้จ่ายเพื่อการบริโภคอย่างชาญฉลาดและช่วยพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้เจริญก้าวหน้า

คำถามท้ายบท

1. จงอธิบายทฤษฎีการบริโภคของจอห์น ฌนาร์คเคนส์ ที่ว่า $Y = C + G(S)$
2. จงอธิบายถึงแนวทางการปฏิบัติตามหลักเศรษฐศาสตร์ในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจ
3. จงบอกถึงประโยชน์ของวิชาเศรษฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน
4. จงอธิบายถึงหลักพุทธธรรมที่ประยุกต์ใช้ในการดำรงชีพ